

KONUK YAZAR

TÜRDOK Düşü Ve Gerçeği Dreaming of TURDOK and the Realities

Ender ARKUN

TÜRDOK Enformasyon Uzmanı (1971-1978)

1971 yılında 12 Mart muhtırasıyla birlikte İstanbul'da bir İtalyan firmasında proje mühendisi olarak sürdürmekte olduğum teknik eleman yaşantım aniden kesintiye uğradı ve onun sonucu olarak da dünya görüşüm çok belirgin olarak değişti ve ufukum hiç beklemediğim ölçüde genişledi.

O sıralarda Hürriyet Gazetesinde okuduğum bir ilan bütün hayatımı değiştirdi...

TÜRDOK, Enformasyon Uzmanı olarak yetiştirilmek üzere arasında İnşaat Mühendislerinin de bulunduğu çeşitli dallarda mühendisler arıyordu. TÜBİTAK adını duymuştum ama TÜRDOK ismi benim için yeniydi. İşyeri Ankara'da olmasına rağmen baş vurmaya karar verdim, kabul edildiğim takdirde bir iki yıl çalışıp işler açıldıktan sonra mühendisliğe ve İstanbul'a geri dönmeye niyetliydim.

Ankara'ya geldim, sınava girdim, bir süre sonra kabul edildiğim bildirildi ve 1971 yılı Temmuz ayının 7'sinde Ankara'ya gelip işe başladım. İşyerim Bayındır Sokak 33 numaradaki binadaydı ve ben Kızılay'da (şimdi çoktan yıkılmış bulunan) ucuz bir otelde kalıyordum. Ev bulduktan sonra eşim ve çocuklarımı da getirecek, bir süre bu boz kırdaki Anadolu kentinde, denizden uzak yaşamayı deneyecektik.

TÜRDOK'daki işime karşı ilk tepkim, ne yalan söyleyeyim, "küçümseme" idi. Bir inşaat yüksek mühendisi olarak başkalarının yapmakta oldukları araştırmalarda kullanacakları kaynakları bulup işaret etmek bana garip bir iş gibi görünüyordu. Bu bana biraz başkalarına çoraplarını giydirmek gibi geliyordu. Bu işin de, çoraplarını giymek gibi, herkesin kendi başına yapması gereken işlerden biri olduğunu düşünüyordum.

TÜRDOK'da bir süre çalıştıktan ve Kısmet Burian, Sönmez Taner, Sevim Kaçar, rahmetli Akif Çakman ve diğer TÜRDOK uzmanlarıyla tanıştıktan sonra olaya bakış açım değişmeye başladı. Her şeyden önce kendi mesleğime ne kadar dar bir açıdan bakmakta olduğumu anladım. Bilmediğim ve bilmem gereken ne kadar çok şey olduğuna ve mühendisler olarak zaman zaman, ne kadar az bilgiyle önemli bir takım işlere girmek zorunda kaldığımızı gördüm.

Bu çabalarımız TÜBİTAK çevrelerinde ise zaman zaman küçümsemeyle, zaman zaman da ağır eleştirilerle karşılanıyordu. TÜBİTAK bilimsel bir kuruluştur, bilimsel bir seçkinler sınıfına hizmet etmek için oluşturulmuştu; biz ise (onların deyimiyle) "kömür-çüye, demirciye hizmet götürerek" TÜBİTAK'ın ismini lekeliyor, TÜBİTAK şemsiyesi altında olmayı hak etmiyorduk. O zamanki TÜBİTAK Genel Sekreteri Rahmetli Muharrem Miraboğlu, onun yaptığımız işe inancı ve Bilim Kurulu üzerindeki etkinliği olmasaydı TÜRDOK ve Uygulayıcılarla ilişkiler Ünitesinin yaşaması pek olanaklı olmazdı.

Bu etkinlik alanında sayısı sanırım 100'ü geçmiş "Bilgi Profili" adını verdiğimiz, çeşitli sanayi tekniklerinin kullanımıyla ilgili özü bilgileri içeren yayınlar oluşmuş, sayısı 1000'leri bulan küçük ve orta büyüklükte kuruluşla iletişim kurulmuş. Gerek Bilgi Profilleri gerekse de "Extension" hizmeti ücretsizdi. Bizden yardım isteyen işletmesine ilgili konudaki uzmanın gitmesi, sorunu saptaması, çeşitli bilgi kanallarından çözüm yollarını derleyip ilgilili ulaştırması ve sonucunu izlemesi tamamen ücretsiz gerçekleştirilen bir hizmetti. Verdiğimiz hizmeti tanıtmak amacıyla gelişmekte olan çeşitli illerin sanayi ve ticaret odaları aracılığıyla o illerdeki sanayi kuruluşlarıyla ilişki kuruyor, bizler ve bizden de çok olmak üzere, Uygulayıcılarla ilişkiler Ünitesi uzmanları sürekli yolculuk ediyorduk.

Birleşmiş Milletler, UNDP Programından sağladığımız, o zaman için yenilik olan portatif ve stüdyo tipi video cihazları, sesli slayt takımı yapma düzenleri, 16 mm film projeksiyon cihazı, eğitim filmleri ve seslendirmeyi de içeren stüdyo olanakları ile bunları taşımada kullandığımız VW minibus, hedef kitlemize görsel-işitsel olarak ulaşma olanaklarını da bize sağlamıştı.

Sayısı 30 ila 40'ı geçmeyen bir avuç insan olarak bir ortak düşülmüş vardı. TÜBİTAK içinde birçok kişi bize inanmasa da, hatta bizi hafifsemeyle izleseler dahi, biz bu düşüye inanmıştık. Bilgi ışığını, nerede gizleniyorsa bulup, çıkarıp bu memleketin yarı karanlıkta çabalayan insanını aydınlatacak ve o, bu ışığın aydınlatıldığı yolda başarıya koşacak, Türkiye'yi batı ülkelerinin düzeyine, belki de daha ileriye götürecekti. Bizler ışık taşıyan eller olacaktık. Biraz ütöpik görünen bu amaca ulaşmak için kendi yaşamımız yetmeyecek dahi olsa iyi bir temel atmaya kendimizi adanmıştık. Hiç birimiz işimizi tarihe yazılacağına da inanmıyorduk. İsimsiz kalmak elde edilecek onuru daha da büyüüyordu.

Ne başardık? Bütün bu çabalar ne sonuç verdi?

Diğer taraftan, bilginin varlığını bilmenin ve en önemlisi ona gereken zamanda ve en kısa sürede ulaşılabilmenin, bilgiyi gereksinme sahibinin en iyi kullanabileceği düzeye getirerek ona sunmanın aslında çok önemli bir "Meslek" olduğunu algıladım. Bu meslek dalına, toplum olarak gereken önemi vermenin ise gelişme ve kalkınmanın anahtarı olduğu bilincine ulaştım. Artık İnşaat Mühendisi kimliğimin önünde ve ötesinde gururla taşıdığım başka bir kimliğim daha vardı: "Enformasyon Uzmanlığı".

TÜRDOK'da çalışmak bir iş değil başlı başına bir eğitim, eğitimin de ötesinde, bir bilinçlenme süreciydi. Tabii ki TÜRDOK Müdürü Kismet Hanım'ın kişiliği, buluşçısı ve sürükleyici heyecanı bunda en önemli etkenlerdi. Çeşitli meslek kökenlerinden gelen ve "Enformasyon Uzmanlığı" alanında "meslektaş" olan bir grup insan olarak kendimizi bir misyonla yükümlü görmekteydik. Bu misyon: **"doğru ve gerekli bilgiyi, doğru zamanda, ona gereksinime duyan insanlara ulaştırarak Türkiye'nin kalkınmasına katkıda bulunmak, hatta bunun da ötesinde, öncülük etmek"** ti. Kendimizi o kadar önemli görüyorduk!

Bir taraftan da biliyorduk ki "sıradan insanlar" bizim bu misyonumuzu ve önemini kavramaktan acizdiler ve onların ayağına giderek, hatta onları taciz ederek bilgilendirmek, bilgilendirmek zorundaydık. Bilgi herşeydi, en büyük zenginlikti. Şimdiki gençlerin deyimiyle müthiş "gaza gelmiştik". Rahmetli Turgut Uzer'in Müdürü olduğu Uygulayıcılarla İlişkiler Bölümü uzmanlarıyla yakın işbirliği içinde çalışıyor, biz bilgileri derliyor, onlar başta küçük ve orta büyüklükteki işletmeler olmak üzere üretilme ile ilgili her türlü işletmeyle iletişim içinde onların bilgi gereksinimlerini toplayıp bize getiriyor, bizim sağladığımız bilgileri onların kullanabilecekleri düzen ve basitliğe dönüştürerek onlara yöneltiliyorlardı. Bu çalışma biçimini biz icat etmemiştik, buna dünyada "Extension Service" diyorlardı. Zor, zaman zaman sıkıntılı ve kolay sonuç vermeyen bir çalışma biçimiydi.

TÜRDOK olarak bir taraftan yayın taramalarıyla akademik kesime bilgi ulaştırırken, diğer taraftan, asıl varoluş heyecanımızı Uygulayıcılarla ilişkiler ile ortak yürüttüğümüz sanayicilere, üreticilere bilgi sağlama programlarında buluyorduk.

Herşeyden önce, bugün gelişmiş donanımı ve uzman kadrosuyla enformasyon alanında ulusal bir merkez olan ULAKBİM'in temelini oluşturmuş olmanın onurunu taşıyoruz. Ama bence, başarılarımız bununla sınırlı değil. Bugün artık İnternet nedeniyle pek çok kişinin bildiği bilgi bankaları, bilgiye ulaşma teknikleri, bilgi teknolojileri kavramlarının önem ve değerinin yerleşmesine de katkıda bulunduk.

Klasik kütüphanecilik eğitimi verilen üniversitelerimizin kütüphanecilik bölümlerinde çağdaş enformasyon bilimi derslerinin verilmesi ve bu bölümlerin bu doğrultuda geliştirilmesi için çaba harcayan pek çok akademisyen ve öğretim üyesi TÜRDOK'un varlığından destek aldı ve bu amaçlarını gerçekleştirme olanağını buldu.

Türkiye'de mevcut, akademik ve akademik kesim dışı enformasyon bilimi zümresi, TÜRDOK ile çevresinde bütünleşeceği ve etkinlik sahibi olacağı bir nüve elde etti. Ankara, İstanbul, İzmir Toplu Kataloqları, Toplantı Duyuru Bültenleri, Türk Bilimsel Yayınları Duyuruları bu dayanışmanın eseri olarak yaşam buldu. Kütüphanecilik mesleği "kitap koruyuculuk" niteliğini aşarak "bilgi yayıcılık" niteliğine kavuştu. Yalnızca buna katkıda bulunmuş olmak bile TÜRDOK için büyük bir başarıdır.

Prof. Berrin Yurdadoğ, Prof. Tekin Aybaş gibi Türkiye'de çağdaş kütüphaneciliğin önde gelen isimleri, TÜRDOK'un sağladığı olumlu atmosferde, onunla etkileşim içinde bugünkü başarılarının temelini attılar.

Belki de en önemlisi bilim adamlarımız kendi kısıtlı olanaklarıyla yapabildikleri yayın taramalarıyla ulaşabildikleri bilgi kaynaklarının çok daha fazlasına TÜRDOK aracılığıyla ulaşabileceklerini gördüler, yayın taramanın bir bilgi, kaynak ve ayrı bir uzmanlık işi olduğu bilincine vardılar; ufuklarını, uzanım ve erişimlerini kat kat artırdılar. Bunun sonucunda Türkiye'nin bilimsel düzeyi etkilenmemiştir denemez.

Ve son olarak, bir avuç mühendis kökenli enformasyoncunun Türk sanayiini bilgiye ayağa kaldırma doğrultusundaki iddialı çabalarının tümüyle sonuçsuz kaldığı söylenemez. Bugün Anadolu'nun pek çok yerinde dünya koşullarında rekabet ederek yeşeren sanayinin kökünde, TÜRDOK ve Uygulayıcılarla ilişkiler Ünitesi Uzmanlarının 1970'li yıllarda attığı tohumların bulunduğu söylemek yanlış olmaz sanırım.